การวิเคราะห์คำช่วยกริยา “ไว้” ตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน

ฟาม เฟือง พิญห์*

จอมขวัญ สุทธินนท์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

*Corresponding author’s email: pplinh13@gmail.com

รับบทความ 11 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ 11 มิถุนายน 2568; ตอบรับ 11 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์คำช่วยกริยา “ไว้” ตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน โดยอาศัยทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะการใช้คำว่า “ไว้” ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยอ้างอิงตัวอย่างจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2551–2560 ผลการศึกษาพบว่า คำว่า “ไว้” มิได้มีความเปลี่ยนแปลงด้านความหมายอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และงานวิจัยของสัณห์ธวัช ธัญวงษ์ (2557) โดยพบเพียงความหมายใหม่เพิ่มอีก 2 ความหมาย อย่างไรก็ตาม ในด้านหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำว่า “ไว้” มีความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน คำนี้ได้เปลี่ยนหน้าที่จากกริยาหลักมาเป็นคำช่วยกริยาที่ทำหน้าที่เสริมความหมายให้กับกริยาหลักในประโยค

คำสำคัญ: คำหลายความหมาย, อุปลักษณ์, คำช่วยกริยา

A Cognitive Linguistic Analysis of the Thai Auxiliary Verb 'wáj'

*Pham Phuong Linh**

Jomkwan Sudhinont

Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

*Corresponding author's email: pplinh13@gmail.com

Received 11 February 2025; Revised 11 June 2025; Accepted 11 June 2025

Abstract

This article aims to present the findings of a study that analyzes the auxiliary verb "wáj" based on Cognitive Linguistics theory, using Lakoff and Johnson's Conceptual Metaphor Theory as the analytical framework. The researcher examined the usage of the word "wáj" within various contexts, referencing examples from the Thai National Corpus from 2008 to 2017. The results of the study reveal that the word "wáj" has not undergone significant semantic changes when compared with the definitions found in the Royal Institute Dictionary (2011 edition) and the research of Santhawat Thanyawong (2014). Only two additional new meanings were found. However, in terms of grammatical function, the word "wáj" has clearly shifted from being a main verb to serving as an auxiliary verb that adds meaning to the main verb in a sentence.

Keywords: polysemy, metaphor, auxiliary verb

บทนำ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของ “ภาษาคำโดด” ดังนี้

“ภาษาแบบที่ใช้คำที่มีลักษณะโดด ๆ คือไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปไปตามหน้าที่หรือตามความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ที่เกี่ยวเนื่องกับคำอื่น คำในภาษาคำโดดมักจะมีพยางค์เดียวเป็นส่วนมาก แต่ก็มีคำสองพยางค์หรือหลายพยางค์ด้วย เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาเวียดนาม เป็นต้น”

ภาษาไทยจึงเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นภาษาคำโดด ซึ่งสามารถตีความได้ว่า คำหนึ่งคำอาจมีความหมายเดียวหรือหลายความหมายขึ้นอยู่กับหน้าที่ของคำนั้นในประโยค เพื่อช่วยให้ผู้ใช้ภาษาสามารถสื่อสารได้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย

ด้วยลักษณะดังกล่าว คำหลายความหมาย (polyseme) แสดงความหมายที่หลากหลายระหว่างสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสิ่งต่าง ๆ ซึ่งพบเห็นได้ในหลายภาษาทั่วโลก โดยคำหลายความหมาย หมายถึง คำที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงความหมายเดิมที่ตายตัว โดยปกติความหมายของคำจะถ่ายทอดสิ่งหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกัน ดังนั้น ความหมายของคำในแต่ละบริบทจึงมักมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน (Le & Vu, 2009) และสำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2560, น. 341) อธิบายว่า คำหลายความหมายเป็นคำที่มีรูปคำเดียวกัน แต่มีความหมายเดียวหรือหลายความหมายขึ้นอยู่กับมีความสัมพันธ์ระหว่างคำกับบริบท คำหลายความหมายอาจเกิดจากข้อจำกัดของจำนวนคำศัพท์ที่ใช้ในการสื่อแนวคิดและทัศนคติหลากหลายในชีวิตประจำวัน อีกทั้งคำบางคำยังถ่ายทอดความหมายที่แตกต่างกันเล็กน้อย ซึ่งส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์คำหลายความหมายในปัจจุบัน

ในขอบเขตของบทความนี้จะวิเคราะห์คำช่วยกริยา “ไว้” ตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน โดยอิงตามแนวคิดของเลคอฟ (Lakoff, 1987) นักภาษาศาสตร์คนนี้เสนอแนวคิดว่า การขยายความหมายเกิดขึ้นเมื่อความหมายต้นทางถูกขยายและพัฒนาไปสู่ความหมายปลายทางในลักษณะของการแผ่รัศมี (mapping) โดยมีอุปลักษณ์ (metaphor) เป็นหนึ่งในสององค์ประกอบหลักในกลไกทางปริชานที่ช่วยผลักดันการขยายความหมาย เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) ยังชี้ให้เห็นว่า อุปลักษณ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือทางภาษาเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกทางความคิดที่ช่วยให้มนุษย์สามารถขยายโลกทัศน์ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

อุปลักษณ์มีบทบาทสำคัญในการขยายความหมายของคำ โดยขยายจากสิ่งที่ใกล้ชิดกับมนุษย์และมีความเป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่ห่างไกลและมีความเป็นนามธรรมมากขึ้นตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) เทย์เลอร์ (Taylor, 1995) และโคเวคเซส (Kövecses, 2002) นอกจากนั้นในความเห็นของเหงวียน เทียน ย้าป (Nguyen, 1998) ได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดนี้ว่า อุปลักษณ์ใช้การเชื่อมโยงความคิดบนพื้นฐานของความคล้ายคลึงกันระหว่างสิ่งของหรือเหตุการณ์ ได้แก่ รูปร่าง ตำแหน่งหน้าที่ และลักษณะต่าง ๆ โดยสรุป อุปลักษณ์คือ วิธีการเรียกชื่อสิ่งของหรือปรากฏการณ์หนึ่งด้วยชื่อของสิ่งของหรือปรากฏการณ์อื่นที่มีความคล้ายคลึงกัน

ทุกภาษาจะมีคำที่มีความหมายเดียว และคำหลายความหมายขึ้นอยู่กับบริบทที่แตกต่างกัน โดยสัณห์ธวัช ธัญวงษ์ (2557) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาไทยมีคำที่มีรูปแบบตัวอักษรเหมือนกัน แต่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่แตกต่างกัน และหน้าที่เหล่านั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คำว่า “ไว้” เป็นหนึ่งในบรรดาคำที่มีหน้าที่หลากหลายในเชิงอรรถศาสตร์ภาษาไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“พวกเขาจะหวงวิชาไว้ให้ลูกหลานสายตรง แต่ก็ไม่กลัว” ในที่นี้คำว่า “ไว้” มีความหมายว่า เก็บรักษาสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีคุณค่าเพื่อไม่ให้สูญเสียไปหรือไม่ให้ผู้อื่นลอกเลียนแบบได้

“แกงส้มก็ของเก่าที่ฟรีซไว้ อุ่นเรียบร้อยแล้ว มีไข่ต้มอีกอย่าง ฉันต้มไว้สามฟอง” ในที่นี้คำว่า “ไว้” มีความหมาย 2 อย่าง ได้แก่ ถนอมอาหารและเตรียมอาหารล่วงหน้าเพื่อไม่ลืมหรือไม่เสียเวลา คำ “ฟรีซไว้” ในบริบทนี้หมายถึง แกงส้มได้ถูกปรุงอาหารล่วงหน้าแล้วและไม่จำเป็นต้องทำใหม่ เพียงนำมาอุ่นก็สามารถรับประทานได้ ส่วนคำ “ต้มไว้” หมายถึงไข่ในบริบทนั้นยังไม่ต้มมาก่อน จึงต้มล่วงหน้าเพื่อเตรียมไว้ก่อนที่จะนำไปใช้

“สองมือผูกสร้อยแหวนขวัญกับที่จุกซึ่งขมวดไว้แน่นตึงนั้นปักปิ่นทองลงยาประดับพลอยที่เตรียมการเอาไว้ตั้งแต่เมื่อคืน” ในที่นี้คำว่า “ไว้” มีความหมาย 2 อย่างคล้ายคลึงกับตัวอย่างที่ 2 ได้แก่ เตรียมล่วงหน้าในวลี “เตรียมการเอาไว้” และขยายความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในวลี “ขมวดไว้แน่น” เพื่อบอกถึงกระทำที่ดำเนินการอย่างแน่นหนาและมั่นคง

ฉะนั้น คำว่า “ไว้” จึงเป็นคำที่มีหลายความหมาย ซึ่งสามารถใช้ได้ในบริบทที่หลากหลาย โดยบางบริบทคำว่า “ไว้” อาจมีความหมายเฉพาะเจาะจงหรือทำหน้าที่เป็นคำช่วยขยายความหมายให้คำอื่น ๆ ในประโยค

วิทยานิพนธ์ของสัณห์ธวัช ธัญวงษ์ (2557) เรื่อง “กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ ‘ไว้’” มีวัตถุประสงค์ว่า “ศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำ ‘ไว้’ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน และวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ ‘ไว้’” ผลการศึกษาพบว่า 1) ทุกสมัยคำ ‘ไว้’ ต่างทำหน้าที่เป็นคำกริยา ซึ่งมีความหมายบ่งบอกสาระ และทำหน้าที่เป็นคำหลังกริยาแสดงความหมายว่า ‘การคงสภาพผลต่อไป’ 2) ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นไป คำ ‘ไว้’ ทำหน้าที่เป็นคำหลังกริยาแสดงความหมายทางไวยากรณ์ว่า ‘การดำเนินเหตุการณ์ต่อไป’ และ 3) คำ ‘ไว้’ ตั้งแต่รัชกาลที่ 8 จนถึงปัจจุบันทำหน้าที่คำเชื่อมอนุพากย์แสดงความหมายทางไวยากรณ์ความสัมพันธ์ทางเวลา ‘อนาคตกาล’ โดยรายละเอียดเกี่ยวกับความหมายของคำ ‘ไว้’ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน (รัชกาลที่ 8) มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ความหมายของคำ ‘ไว้’ เปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับหน้าที่ของคำในประโยค ถ้าคำ ‘ไว้’ เป็นคำกริยามีความหมายว่า “1) เก็บ 2) วาง/ตั้ง 3) ทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ในที่ใดที่หนึ่ง 4) รักษา/สงวน 5) เชื่อ และ 6) เก็บ/ให้/มอบ/ตั้ง/วางสำหรับ” ถ้าคำ ‘ไว้’ เป็นคำหลังกริยามีความหมายว่า “1) การคงสภาพผลต่อไป และ 2) การดำเนินเหตุการณ์ต่อไป” สุดท้าย ถ้าคำ ‘ไว้’ เป็นคำเชื่อมอนุพากย์มีความหมายว่าความสัมพันธ์ทางเวลา ‘อนาคตกาล’

สัณห์ธวัช ธัญวงษ์ ได้จำแนกหน้าที่ของคำว่า “ไว้” ในประโยคออกเป็นสามหมวด ได้แก่ หมวดคำกริยา หมวดคำหลังคำกริยา และหมวดคำเชื่อมอนุพากย์ นอกจากนี้ งานวิจัยดังกล่าวยังได้กำหนด

หลักเกณฑ์ทางไวยากรณ์ในการจำแนกความหมายของคำว่า “ไว้” ในกรณีที่ทำหน้าที่เป็นคำหลังคำกริยา โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อระบุหน้าที่สำคัญของคำว่า “ไว้” ในระดับประโยคอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ในการจำแนกคำว่า “ไว้” นักวิจัยเริ่มต้นด้วยการใช้เกณฑ์การจำแนกตามหน้าที่เพื่อพิจารณาว่าคำดังกล่าวทำหน้าที่เป็นคำกริยาหรือคำหลังคำกริยา จากนั้น หากพบว่า “ไว้” อยู่ในหมวดคำหลังคำกริยา นักวิจัยจะดำเนินการจำแนกเพิ่มเติมโดยใช้เกณฑ์การจำแนกตามความหมาย เพื่อระบุว่าคำว่า “ไว้” มีความหมายในลักษณะใด ระหว่างการคงสภาพของผลไว้ต่อไป หรือการดำเนินเหตุการณ์ต่อไป

งานวิจัยของสัณห์ธวัช ธัญวงษ์ มุ่งเน้นการจำแนกหน้าที่ของคำว่า “ไว้” ในประโยค โดยอิงตามหลักเกณฑ์สองประการ ได้แก่ โครงสร้างไวยากรณ์และความหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกณฑ์การจำแนกตามความหมายนั้นจะถูกนำมาใช้ก็ต่อเมื่อคำว่า “ไว้” ทำหน้าที่เป็นคำหลังคำกริยา ทั้งนี้ก็เพื่อระบุหมวดความหมายที่เหมาะสมกับบริบทของประโยค วิธีการวิเคราะห์ของนักวิจัยส่วนใหญ่อาศัยโครงสร้างทางไวยากรณ์ เช่น กลุ่มคำนาม + ไว้ + กลุ่มคำนาม, กลุ่มคำนาม + ไว้ + กลุ่มคำกริยา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวยังมิได้ลงลึกถึงการวิเคราะห์บทบาทของคำว่า “ไว้” ในการถ่ายทอดความหมายตามบริบทในแง่มุมของอุปลักษณ์ (metaphor) อย่างชัดเจน

ประเด็นที่น่าสนใจซึ่งควรตั้งคำถามคือ ในบริบทที่ผู้ส่งสารมีเจตนาสื่อสารข้อมูลอย่างไม่ชัดเจนหรือไม่ตรงไปตรงมา และต้องการให้ผู้รับสารตีความด้วยตนเองในเชิงอุปลักษณ์ คำว่า “ไว้” มีบทบาทในการเน้นน้ำหนักหรือเพิ่มมิติทางความหมายของข้อความที่สื่อสารหรือไม่ บทความนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ในมุมมองใหม่เกี่ยวกับการขยายความหมายของคำว่า “ไว้” เมื่อทำหน้าที่เป็นคำขยายกริยาในประโยค โดยผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีเชิงอุปลักษณ์ของ Lakoff และ Johnson ในการวิเคราะห์เชิงความหมาย เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เกิดขึ้นในระดับประโยค พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบเพื่อเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ไว้” ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องอุปลักษณ์ของ Lakoff และ Johnson มาเป็นกรอบทฤษฎีหลักในการวิเคราะห์ เพื่อนำมาอธิบายการเปลี่ยนแปลงเชิงความหมายดังกล่าว พร้อมยกตัวอย่างประกอบเพื่อช่วยให้เข้าใจภาพรวมของความหมายที่คำว่า “ไว้” สื่อถึงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น กล่าวโดยสรุป แทนที่จะมุ่งเน้นเฉพาะบทบาททางไวยากรณ์ของคำว่า “ไว้” บทความฉบับนี้มุ่งวิเคราะห์มิติด้านความหมาย โดยเน้นบทบาทของคำว่า “ไว้” ในฐานะเครื่องมือที่ส่งเสริมการสื่อสารเชิงอุปลักษณ์ในภาษาไทย

บทความนี้มีส่วนช่วยให้ผู้ใช้ภาษาสามารถตระหนักรู้และเข้าใจการใช้คำว่า “ไว้” ในฐานะคำขยายกริยาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อการถ่ายทอดความหมายหรือการกำหนดทิศทางการรับข้อมูลตามบริบทได้อย่างชัดเจนและแม่นยำยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่เป็นชาวต่างชาติซึ่งกำลังศึกษาและเรียนรู้ภาษาไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์คำช่วยกริยา “ไว้” ตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมและศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคำหลายความหมาย โดยเฉพาะทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของ Lakoff และ Johnson จากนั้นนำกรอบแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ไว้”

2. ประชากรของการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประโยคตัวอย่างที่มีคำว่า “ไว้” โดยผู้วิจัยคัดเลือกตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 250 ประโยค แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ บันเทิงคดี (fiction) หนังสือพิมพ์ (newspaper) งานเขียนกึ่งวิชาการ (non-academic) งานเขียนวิชาการ (academic) และกฎหมาย (law) ประเภทละ 50 ประโยค ทั้งนี้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบสุ่มจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai national corpus) โดยจำกัดช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2551-2560

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ตัวอย่างประโยคจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai national corpus) ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับคำว่า “ไว้” ซึ่งเป็นคำมูล โดยคัดเลือกเฉพาะตัวอย่างประโยคที่เป็นร้อยแก้วเท่านั้น ไม่รวมตัวอย่างที่เป็นร้อยกรอง ตลอดจนไม่รวมคำประสมหรือสำนวนที่มีคำว่า “ไว้” เป็นส่วนประกอบ ทั้งนี้ จำนวนตัวอย่างประโยคที่ได้จากการคัดเลือกมีจำนวนทั้งหมด 250 ประโยค

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ไว้” ในฐานะคำมูล โดยใช้กรอบแนวคิดของทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เพื่อระบุความหมายที่ขยายของคำว่า “ไว้” จากนั้นผู้วิจัยสรุป และอภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้เลือกใช้วิธีการศึกษาภาษาแบบข้ามสมัย (diachronic linguistics) เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยไม่ได้มุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “ไว้” ในเชิงประวัติศาสตร์หรือความแตกต่างตามช่วงเวลา แต่มุ่งวิเคราะห์ความหมายที่ขยายออกไปของคำว่า “ไว้” ในบริบทของภาษาไทยร่วมสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี พ.ศ. 2551–2560 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แนวทางการศึกษาภาษาแบบซิงโครนัส (synchronic approach) ที่เน้นการวิเคราะห์เชิงความหมายคำว่า “ไว้” ในฐานะคำขยายกริยาหลักในกรอบเวลาที่กำหนด แทนการเปรียบเทียบกับอดีตหรือวิวัฒนาการทางภาษา

ผลการศึกษา

1. การขยายความหมายของคำว่า “ไว้”

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 แสดงความหมายของคำว่า “ไว้” มีจำนวนทั้งหมด 4 ความหมาย ดังนี้

ตารางที่ 1

ความหมายของคำว่า “ไว้”

เลขที่	ความหมาย	ตัวอย่าง
1	เก็บเข้าที่, เอาเข้าที่	เอาของไปไว้ที่
2	วาง	เอาไว้ตรงนั้นแหละ ไว้ของให้เป็นที่
3	ให้มีอยู่, ให้ดำรงอยู่, รักษา	ไว้จุก ไว้หนวด ไว้ชีวิต ไว้ยศ
4	บางทีใช้ประกอบท้ายกริยาบางคำเพื่อให้ความหมายสมบูรณ์หรือหนักแน่นยิ่งขึ้น	เก็บไว้ รักษาไว้ ปลูกไว้

ในตารางที่ 1 ความหมายว่า “เก็บเข้าที่, เอาเข้าที่” ถือเป็นความหมายพื้นฐาน (basic meaning) ของคำว่า “ไว้” ส่วนอีก 3 ความหมายที่เหลือสามารถถือได้ว่าเป็นความหมายที่แผ่ขยายมาจากความหมายพื้นฐาน (extended meaning)

ผู้วิจัยยกตัวอย่างของแต่ละความหมายของคำช่วยกริยา “ไว้” เพื่อวิเคราะห์กลไกการเปลี่ยนความหมายของคำนี้ตามทฤษฎีไวยากรณ์ระบบและหน้าที่ (functional-structural grammar theory)

ตารางที่ 2

กลไกการเปลี่ยนความหมายของคำนี้ตามทฤษฎีไวยากรณ์ระบบและหน้าที่

ประธาน	กริยากลัก	กรรม	สถานการณ์	คำช่วยกริยา	ประเภทของความหมาย
บ้านถัดไป	ก็ตัก	น้ำ	ใส่โอ่ง/กิน	เอาไว้[1]	ความหมายพื้นฐาน
เธอ	ยังคงกอด	เพื่อน	นานนาน	ไว้[2]	ความหมายที่แผ่ขยาย
เขา	วาง	กระเป๋าใบใหญ่ ๆ	บนโต๊ะ		
เธอ	วาง	ลูกน้อย	เล่นก้อนหิน/อยู่ที่ชายหาด		
เขา	รักษา	ระยะห่าง	ไม่ให้ผิดสังเกต	ไว้[3]	
เขา	ควรจะภาคภูมิใจรักษา	คุณค่าของความเป็นชาย	-		
อีกฝ่าย	ไม่จับยึด	แขนเธอ	-	ไว้[4]	

ในตารางที่ 2 สามารถเห็นได้ว่า “ไว้” ในตัวอย่างทั้งหมดทำหน้าที่เป็นคำช่วยกริยาของคำกริยาหลักในประโยค โดยอยู่ในโครงสร้าง “ประธาน + กริยา + กรรม + คำช่วยกริยา”

อย่างไรก็ตาม ตามทฤษฎีไวยากรณ์ระบบและหน้าที่ของ Halliday (2014) พบว่า “เอาไว้[1]” ในสองตัวอย่างข้างต้นมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ประโยคว่า “บ้านถัดไปก็ตักน้ำใส่โอ่งเอาไว้กิน” สื่อถึงการกระทำ “ตักน้ำใส่โอ่ง” เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในอนาคต ในขณะที่ประโยคว่า “เธอยังคงกอดเพื่อนเอาไว้นานนาน” สื่อถึงการกระทำ “กอดเพื่อน...นานนาน” เพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกของผู้กระทำต่ออีกฝ่าย ทั้งสองประโยคใช้คำว่า “เอาไว้” ในความหมายของการเก็บรักษาหรือการสำรองไว้ แต่การกระทำในแต่ละประโยคมุ่งต่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ “น้ำ” กับ “เพื่อน” หากพิจารณาในแง่ของโครงสร้างทางไวยากรณ์และความหมายโดยรวมแล้ว คำว่า “เอาไว้” ในตัวอย่างที่ 2 มีลักษณะการใช้ที่สะท้อนทัศนคติผ่านแนวคิดแบบอุปลักษณ์ (metaphor) ตามมุมมองของภาษาศาสตร์ปริชาน

คำว่า “ไว้[2]” สื่อความหมายที่แตกต่างออกไปอีก โดยประโยค “เขาวางกระเป๋าใบใหญ่ ๆ บนโต๊ะ” มีความหมายว่า “วางสิ่งของไว้ในตำแหน่งที่เฉพาะเจาะจง” ในขณะที่ประโยค “เธอวางลูกน้อยไว้เล่นก้อนหินอยู่ที่ชายหาด” สื่อถึงการที่ผู้หญิงคนหนึ่ง “ปล่อยให้ลูกเล่นก้อนหินอยู่ที่ชายหาด” แม้ว่าทั้งสองประโยคใช้คำว่า “ไว้” เป็นคำช่วยกริยาของคำว่า “วาง” และคำว่า “ไว้” เองก็มีความหมายว่า “วาง/วางลง” เหมือนกัน แต่สิ่งที่ถูกกระทำแตกต่างกัน กล่าวคือ กรณีหนึ่งเป็นวัตถุ (กระเป๋า) ส่วนอีกกรณีเป็นมนุษย์ (ลูกน้อย) ดังนั้นในกรณีของประโยค “เธอวางลูกน้อยไว้เล่นก้อนหินอยู่ที่ชายหาด” ความหมายของคำว่า “ไว้” สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเกิดขึ้นผ่านการใช้อุปลักษณ์ตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน

คำว่า “ไว้[3]” ก็มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสองความหมายที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ โดยในกรณีนี้ “ไว้” ใช้เพื่อเสริมความหมายในแง่ของการรักษา การอนุรักษ์สิ่งที่มีอยู่แล้ว ตัวอย่างเช่นในประโยค “เขารักษาระยะห่างไว้ไม่ให้ผิดสังเกต” และ “เขาควรจะภาคภูมิใจรักษาคุณค่าของความเป็นชายไว้” มีการใช้คำว่า “ไว้” ในลักษณะคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม “รักษาระยะห่าง” เป็นการแสดงถึงความหมายที่เป็นรูปธรรม ในขณะที่ “รักษาคุณค่า” มีความหมายในเชิงนามธรรม ประโยคที่มีวลีว่า “รักษาคุณค่าของความเป็นชาย” สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน

สำหรับคำว่า “ไว้[4]” ในประโยค “อีกฝ่ายจับยึดแขนเธอไว้” ทำหน้าที่เป็นคำช่วยกริยาที่แสดงถึงการคงผลของการกระทำให้ยาวนานขึ้น โดย “ไว้” ทำหน้าที่เน้นย้ำผลลัพธ์ของคำกริยาหลักในประโยค

ดังนั้น คำว่า “ไว้” นอกจากความหมายพื้นฐานแล้ว ความหมายอีก 3 ประการที่กล่าวถึงสามารถจัดเป็นความหมายที่แผ่ขยาย ซึ่งการวิเคราะห์นี้อ้างอิงจากทฤษฎีไวยากรณ์ระบบและหน้าที่ การพิจารณาความหมายของประโยค โดยคำว่า “ไว้” ในทุกตัวอย่างล้วนทำหน้าที่เป็นคำช่วยกริยาที่ขยายความหมายของคำกริยาหลักในประโยค

2. ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายพื้นฐานและความหมายที่แผ่ขยายของคำว่า “ไว้”

ตารางที่ 3

กลไกการเปลี่ยนแปลงความหมายตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน

ประธาน	กริยาหลัก	กรรม	คำช่วยกริยา	กลไกการเปลี่ยนแปลงความหมาย
บ้านถัดไป	ก็ตัก	น้ำใสโอ่ง...กิน	เอาไว้	ความหมายพื้นฐาน
เธอ	ยังคงกอด	เพื่อนนานนาน		
เขา	วาง	กระเป๋าใบใหญ่ ๆ บนโต๊ะ	ไว้	อุปลักษณ์
เธอ	วาง	ลูกน้อยเล่นก้อนหิน/อยู่ที่ชายหาด		
เขา	รักษา	ระยะห่างไม่ให้ผิดสังเกต		
เขา	ควรจะภาคภูมิใจรักษา	คุณค่าของความเป็นชาย		
อีกฝ่าย	ไม่จับยึด	แขนเธอ		

ความหมายที่แผ่ขยาย เช่น วางไว้, รักษาไว้ และ จับยึดไว้ ล้วนเกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงความหมายผ่านกลไกเชิงอุปลักษณ์ สำหรับความหมายพื้นฐาน คำช่วยกริยา “เอาไว้” ใช้ในลักษณะของการ “เก็บรักษาหรือคงสภาพบางสิ่งบางอย่างไว้จากปัจจุบันไปสู่อนาคต เพื่อป้องกันกรณีที่ไม่สามารถกระทำสิ่งนั้นได้ในอนาคต” ดังนั้น ด้วยความคล้ายคลึงกันในด้านความหมายของคำช่วย กริยา “ไว้” ในความหมายพื้นฐานและกลไกเชิงอุปลักษณ์ จึงนำไปสู่การสร้างความหมายที่แผ่ขยายออกไปในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างมีระบบ

ความหมายที่แผ่ขยายของคำว่า “กอด...เอาไว้” เป็นความหมายที่เกิดขึ้นจากความคล้ายคลึงกันผ่านกลไกเชิงอุปลักษณ์ซึ่งสื่อความหมายว่า “การเก็บรักษาหรือการยืดระยะเวลาของการกระทำไว้” เนื่องจากไม่แน่ใจว่าจะสามารถกระทำการนั้นได้อีกในอนาคต การกระทำในประโยค “กอดเพื่อนเอาไว้นานนาน” ที่แสดงถึงการสวมกอดเพื่อนและยังคงยึดถือการกระทำนั้นไว้อย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่ง ช่วยเน้นความหมายของคำช่วยกริยา “ไว้” ว่าเป็นการยืดหรือขยายระยะเวลาของการกระทำนั้น

กรณีการใช้คำช่วยกริยา “ไว้” ประกอบกับคำกริยา “วาง” ซึ่งสื่อถึงการวางวัตถุหรือบุคคล ณ ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งเป็นระยะเวลาไม่ระบุแน่ชัด ก็เป็นการใช้ที่ตั้งอยู่บนกลไกเชิงอุปลักษณ์ในลักษณะเดียวกัน เช่นเดียวกับในกรณีของคำกริยาอื่น เช่น รักษา หรือ จับยึด ที่เมื่อนำมาใช้ร่วมกับ “ไว้” ก็สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเรื่อง “การเก็บรักษา หรือยืดขยายผลของการกระทำ” เช่นกัน

นอกจากนี้ ยังมีการขยายการใช้คำกริยาหลักในรูปแบบ กริยา + ไว้ ไปสู่สิ่งของหรือปรากฏการณ์ที่มีนัยเชิงนามธรรม เช่น ความรู้สึก อารมณ์ ความคิด เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นผลมาจากกระบวนการเปลี่ยนความหมายจากความหมายพื้นฐานไปสู่ความหมายที่แผ่ขยายตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน

3. วิเคราะห์ความหมายของคำกริยาช่วย “ไว้” ตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความหมายของคำกริยาช่วย “ไว้” ตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน (cognitive linguistics) โดยอ้างอิงข้อมูลจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และกระบวนการวิเคราะห์ตัวอย่างจากรายการประโยคที่คัดเลือกแบบสุ่มจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) จากการศึกษาพบว่า ความหมายของคำ “ไว้” เมื่อนำมาใช้ในบทบาทของคำช่วยกริยาจะขึ้นอยู่กับความหมายของคำกริยาหลักในประโยค ตลอดจนบริบทโดยรวมของทั้งประโยค ซึ่งสามารถจัดจำแนกความหมายได้เป็นหลายกรณี ดังต่อไปนี้

3.1 เตรียมไว้ล่วงหน้า

คำว่า “ไว้” ในความหมายนี้ทำหน้าที่เป็นคำขยายกริยาหลัก เพื่อเน้นความหมายว่า “เตรียมสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้ก่อน” โดยบ่งชี้ถึงกระทำที่ได้เตรียมไว้ล่วงหน้า ด้วยจุดประสงค์ที่จะดำเนินการกระทำนั้นในอนาคต คำนี้มักใช้เพื่อแสดงถึงความตั้งใจ หรือความคิดของผู้ใช้เกี่ยวกับกระทำทั้งในแง่บวกหรือแง่ลบซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของประโยค

ตัวอย่างที่ 1 เขาโต้กลับมาฉับพลันราวกับ**เตรียม**คำตอบ**ไว้**ในใจล่วงหน้าแล้ว

คำว่า “คำตอบ” แม้จะไม่ใช่วัตถุที่จับต้องได้ แต่ถูกจินตนาการว่าเป็นวัตถุที่สามารถจัดเตรียมและเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งได้ กล่าวคือ คำว่า “ไว้” ในกรณีนี้มีความหมายที่ขยายออกไป เพื่อสื่อถึงการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมพร้อมและการเก็บรักษาสิ่งที่ไม่มีตัวตน เช่น “คำตอบ” ในพื้นที่เชิงนามธรรมอย่าง “ใจ” ความหมายของวลี “เตรียม...ไว้” ในบริบทนี้ไม่ได้หมายความว่า ตัวละคร “เขา” เตรียมคำตอบไว้ล่วงหน้าที่แท้จริง แต่สื่อความหมายในเชิงอุปลักษณ์ที่หมายความว่า การกระทำตอบคำถามนั้นแสดงให้เห็นถึงปฏิกิริยาทางปัญญาอันฉับไวของเขา เหมือนกับการที่เขาได้เตรียมตัวไว้ล่วงหน้า

ตัวอย่างที่ 2 ด้วยความที่ไม่ทันคิดว่าเจ้าคนผมสีเงินหน้านิ่งคนนี้จะพูดด้วยจึงไม่ได้**เตรียม**หู**ไว้**ฟังก่อนล่วงหน้า

วลี “เตรียมหูไว้ฟัง” ใช้คำกริยา “เตรียม” ซึ่งมักใช้ร่วมกับคำนาม เช่น สิ่งของ แผนการ หรืออาหาร เป็นต้น ขณะที่คำว่า “หู” เป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกาย และคำว่า “ไว้” ในที่นี้มีหน้าที่แสดงความหมายของการเตรียมล่วงหน้าหรือการสงวนไว้เพื่อใช้ในภายหลัง กล่าวคือ ผู้พูดได้จินตนาการ “หู” เสมือนเป็นเครื่องมือที่จำเป็นต้องถูก “เปิด” หรือ “กระตุ้น” ก่อนการใช้งาน เมื่อพิจารณาในเชิงหน้าที่ “หู” มีหน้าที่ในการรับข้อมูล นั่นคือการได้ยินอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น วลี “เตรียมหูไว้ฟัง” จึงมีความหมายในเชิงการเตรียมความพร้อมด้านการรับรู้ หรือการมีสติรู้ตัวในการเปิดรับข้อมูลหรืออิทธิพลจากภายนอกอย่างมีเจตนา การขยายความหมายของคำว่า “ไว้” ในบริบทนี้ จึงสะท้อนถึงการเตรียมสภาพจิตใจล่วงหน้าเพื่อให้พร้อมต่อการฟัง อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างข้างต้นกลับสะท้อนนัยความหมายในเชิงตรงข้าม กล่าวคือ ตัวละครในประโยค

ไม่ได้มีการเตรียมจิตใจไว้รับฟังอย่างแท้จริง จึงเกิดปฏิกิริยาแสดงความตกใจเมื่อได้รับข้อมูลหรือข้อความที่ไม่คาดคิด

ตัวอย่างที่ 3 แต้มสวยงามมาวางรอบนโต๊ะ จัดผักสีเขียวสดคลี่ไว้รอบจานเป็นฐานรอง ก่อนปิดท้ายด้วยการจัดเรียงมะเขือเทศที่ฝาน**เผื่อไว้**อย่างสวยงาม

ในบริบทนี้ คำว่า “ไว้” เมื่อนำมาประกอบกับคำว่า “เผื่อ” จะกลายเป็นคู่คำที่สื่อความหมายถึง “การเตรียมสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้ล่วงหน้า” และ “เก็บไว้เพื่อใช้ในภายหลัง” ตัวอย่างในประโยคนี้ ผู้พูดได้เตรียมมะเขือเทศไว้ล่วงหน้าเพื่อประหยัดเวลาในการเตรียมวัตถุดิบสำหรับประกอบอาหาร สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยให้ความสำคัญกับคุณค่าของเวลา เนื่องจากมีแนวคิดว่า “เวลาเป็นสิ่งมีค่าเสมือนทองคำ” และไม่ต้องการเสียเวลาไปกับสิ่งที่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ หรือสามารถจัดการไว้ก่อนได้อย่างง่ายดาย

3.2 เก็บรักษา

คำว่า “ไว้” ในความหมายนี้ทำหน้าที่เป็นคำขยายกริยาหลัก เพื่อเน้นความหมายของคำว่า “เก็บ” โดยคำนี้มักใช้เพื่อเก็บหรือรักษาบางสิ่งไว้ในใจหรือความทรงจำ เป็นต้น เพื่อแสดงความรู้สึก ความคิด ทัศนคติ และอารมณ์ของผู้พูดโดยอ้อม

ตัวอย่างที่ 4 เขาก็ต้อง**เก็บ**ความรู้สึกเหล่านั้น**ไว้**กับตัวเองมาโดยตลอด

อารมณ์ความรู้สึกถูกจินตนาการให้เสมือนเป็นวัตถุที่สามารถเก็บรักษา พกพา ปกปิด หรือทิ้งไว้ได้ ขณะเดียวกัน ผู้พูดได้จินตนาการ “ตนเอง” ว่าเป็นพื้นที่ที่สามารถบรรจุความรู้สึกไว้ภายในวลี “เก็บความรู้สึกเหล่านั้นไว้กับตัวเอง” จึงเป็นการสื่อถึงการไม่แสดงออกถึงความรู้สึกส่วนตัวให้ผู้อื่นรับรู้ แต่เลือกที่จะเก็บงำไว้ภายในใจ คำว่า “ไว้” ในบริบทนี้จึงมีความหมายขยายจากบทบาททางไวยากรณ์ทั่วไป โดยทำหน้าที่สื่อถึงการสงวนหรือเก็บรักษาความรู้สึกไว้ภายใน โดยไม่เปิดเผยหรือแบ่งปันต่อผู้อื่น

ตัวอย่างที่ 5 วโรรสก็เลือกที่จะ**เก็บ**ความสงสัยเอา**ไว้**แค่เพียงในใจ

ผู้พูดจินตนาการ “ความสงสัย” เสมือนเป็นวัตถุที่สามารถ “เก็บ” “ถือ” หรือ “ซ่อน” ไว้ได้ อีกทั้งยังเปรียบ “ใจ” เสมือนสถานที่ที่สามารถบรรจุความคิดและความรู้สึกได้ วลีว่า “เก็บความสงสัยเอาไว้” จึงมีนัยถึงการระงับหรือไม่แสดงความรู้สึกออกมา แต่เลือกที่จะเก็บไว้ในใจ ประโยคนี้สะท้อนถึงภาวะของการควบคุมความรู้สึกและความคิด โดยใช้ภาษาที่มีลักษณะเป็นภาพพจน์เชิงอุปลักษณ์เพื่อถ่ายทอดความลึกซึ้งของจิตใจของตัวละคร คำว่า “ไว้” ในบริบทนี้จึงมีความหมายขยาย โดยแสดงถึงการเก็บรักษาความรู้สึกหรือความคิดไว้ในใจโดยไม่เปิดเผยต่อผู้อื่น

ตัวอย่างที่ 6 บางครั้งอาจจะกลัว ไม่กล้าแสดงออก แต่สะสมความต้องการ**ไว้**จนกลายเป็นความเครียดแล้วระเบิดมันออกมา

คำว่า “ไว้” ในประโยคนี้ใช้เพื่อถ่ายทอดแนวคิดเชิงนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับการสะสมและเก็บกดอารมณ์หรือความกดดันทางจิตใจของมนุษย์เป็นระยะเวลานาน อารมณ์ถูกมองว่าเป็นวัตถุที่สามารถเก็บรักษาหรือกดทับไว้ได้เช่นเดียวกับสิ่งของ และสามารถคงอยู่ในจิตใจได้ ในขณะเดียวกัน จิตใจของมนุษย์ถูกจินตนาการว่าเป็นภาชนะหนึ่ง ซึ่งเมื่อความจุของภาชนะนี้เกินขีดจำกัดก็จะเกิดการระเบิด คำว่า “ไว้” จึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่เป็นคำช่วยกริยาเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการรับรู้และการสร้างอุปลักษณ์ของมนุษย์ที่มองว่าอารมณ์เป็นวัตถุซึ่งสามารถสะสม เก็บไว้ และเกิดการระเบิดได้

3.3 วาง/ตั้ง

คำว่า “ไว้” ในความหมายนี้ทำหน้าที่เป็นคำขยายกริยาหลัก เพื่อเน้นความหมายของคำว่า “วาง/ตั้ง” คำนี้มักใช้เพื่อแสดงความหมายนามธรรม โดยใช้เพื่อแสดงกระทำ เช่น การวางแผน การกำหนดเป้าหมาย หรือการคำนึงถึงความสำคัญของสัมพันธภาพต่าง ๆ ในชีวิต เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 7 ไม่ว่าจะพยายาม**วาง**ชายหนุ่มตรงหน้า**ไว้**ในฐานะของคนแปลกหน้า

คำว่า “ไว้” ในบทบาทของคำช่วยกริยา แสดงให้เห็นว่าการกระทำที่นำบุคคลที่เคยใกล้ชิดมาวางไว้ในตำแหน่งของคนแปลกหน้านั้น มิได้เป็นเพียงการกระทำชั่วขณะ แต่ยังมีเจตนาในการรักษาและตรึงสถานะนั้นไว้ในจิตใจ การวางใครบางคนไว้ในตำแหน่งของคนแปลกหน้าเป็นการใช้ถ้อยคำเชิงอุปลักษณ์ เพื่อสะท้อนว่าผู้กระทำกำลังปรับเปลี่ยนวิธีการรับรู้หรือมุมมองที่มีต่อความสัมพันธ์กับบุคคลนั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์สามารถถูกมองในลักษณะของวัตถุที่สามารถจัดวางตำแหน่งได้ในจิตใจ

ตัวอย่างที่ 8 เขา**วาง**เรื่องหนัก**ไว้**ก่อนเมื่อออกปากเย้า

คำว่า “ไว้ก่อน” ใช้เพื่อแสดงสภาพหยุดชั่วคราวของการกระทำ “วางเรื่องหนัก” ซึ่งหมายความว่าการวางหรือพักเรื่องหนักใจนั้นมีเจตนาในการคงสภาพไว้ เพื่อจะกลับมาจัดการภายหลัง ไม่ใช่การละทิ้งอย่างสิ้นเชิง ในประโยคนี้ ความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นภาระทางใจถูกเปรียบเสมือนวัตถุที่มีน้ำหนัก ซึ่งสามารถวางลงหรือยกขึ้นได้ สะท้อนให้เห็นว่าผู้พูดกำลังบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง โดยเลือกให้ความสำคัญกับความสุขเป็นลำดับแรก ส่วนความจริงจังหรือเรื่องหนักใจนั้นถูก “วางไว้” เพื่อรอการจัดการในภายหลัง

3.4 รักษา/สงวน

คำว่า “ไว้” ในความหมายนี้ทำหน้าที่เป็นคำขยายกริยาหลัก เพื่อเน้นความหมายของคำว่า “รักษา/สงวน” โดยคำนี้มักใช้เรียกกระทำที่ปกป้องและอนุรักษ์สิ่งมีคุณค่าที่เป็นนามธรรม เช่น จิตวิญญาณ ศีลธรรม วัฒนธรรม ทัศนคติต่อชีวิต โลกทัศน์ เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 9 ผมคร่างอยู่ในคอ รู้สึกรำคาญแดนเป็นครั้งแรก อาจจะเจ็บใจที่เขาไม่**รักษา**ความเป็นเพื่อนของเรา**ไว้**

ในประโยคข้างต้น คำว่า “ไว้” ไม่ได้สื่อถึงเพียงแค่การกระทำทางกายภาพในการเก็บรักษาเท่านั้น แต่ยังมีความหมายขยายไปถึงแนวคิดเรื่องการปกป้อง หรือการรักษาสภาพของอารมณ์และความสัมพันธ์อีกด้วย โดยเฉพาะในวลีว่า “รักษาความเป็นเพื่อนของเราไว้” คำว่า “ไว้” สามารถตีความได้ว่าเป็นการดำรงไว้ซึ่งมิตรภาพที่ได้สร้างขึ้นมาแล้ว ไม่ให้จางหายหรือพังทลายไป มิตรภาพในที่นี้ถูกจินตนาการให้เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ ซึ่งสามารถดูแล รักษา หรือทำหายได้ และในบริบทนี้ “ไว้” แสดงให้เห็นว่ามิตรภาพนั้นเคยมีอยู่จริง แต่เพราะเหตุผลบางประการอีกฝ่ายไม่ได้รักษามันไว้ จึงทำให้ผู้พูดรู้สึกเจ็บปวดหรือเสียใจทางอารมณ์

ตัวอย่างที่ 10 อย่าว่าอย่างนั้นอย่างนี้เลย ที่มีแผนดินไว้นั่งหัวเราะความโง่ของคนโบราณอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะพวกท่านยอมตายเป็นหมู่เพื่อ**รักษาไว้**ให้หรอก

คำว่า “ไว้” ใช้เพื่อแสดงการกระทำที่ไม่เพียงแค่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังมีการคงรักษาผลของการกระทำนั้นไว้ต่อไป วลี “รักษาไว้ให้” ไม่ได้หมายถึงเพียงแค่ “รักษา” หรือ “เก็บรักษา” เท่านั้น แต่ยังมีนัยของการรักษาไว้เพื่อส่งต่อให้ผู้อื่น แสดงถึงลักษณะของการถ่ายทอด ประเทศชาติถูกมองเสมือนวัตถุที่สามารถรักษาและส่งมอบต่อได้จากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นหลัง ในบริบทนี้ หมายถึงการรักษาดินแดนและอธิปไตยของชาติไว้เพื่ออนาคต ไม่ใช่เพียงการเก็บรักษาอย่างเดียว แต่ยังหมายถึงการปกป้องและการเสียสละของคนรุ่นก่อน เพื่อให้ประเทศชาติยังคงอยู่ต่อไปสำหรับคนรุ่นหลัง

3.5 ไว้วางใจ

คำว่า “ไว้” ในความหมายนี้ทำหน้าที่เป็นคำขยายความเพื่อเน้นความหมายของคำว่า “ไว้วางใจ” คำนี้ช่วยแสดงความไว้วางใจ การวางศรัทธาอย่างมีสติ ไม่ใช่กระทำแบบสุ่มที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว ด้วยจุดประสงค์เพื่อแสดงถึงการฝากความไว้วางใจหรือความคาดหวังที่ยั่งยืน

ตัวอย่างที่ 11 หนูโชคดีที่มีคนที่จะ**ฝาก**ชีวิต**ไว้**ให้กับเขา

ในประโยคนี้ คำว่า “ไว้” มีความหมายในเชิงอุปลักษณ์และนามธรรม โดยวลีว่า “ฝากชีวิตไว้” สื่อถึงการมอบความไว้วางใจทั้งหมด อนาคต และโชคชะตาของตนเองให้กับผู้อื่น คำว่า “ไว้” ในที่นี้จึงมีความหมายถึงการเก็บรักษา การสงวนไว้ หรือการมอบอำนาจในการควบคุมด้านความรู้สึก อนาคต หรือชีวิตแก่ผู้อื่น

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า “ชีวิต” ถูกจินตนาการว่าเป็นสิ่งของล้ำค่าที่สามารถฝากไว้ ส่งมอบ เก็บรักษา สูญเสีย หรือเสียสละได้ การ “ฝากชีวิตไว้” จึงเหมือนกับการฝากของมีค่าที่สุดไว้ให้ใครคนหนึ่งดูแล การไว้วางใจใครสักคนจึงเปรียบได้กับการส่งมอบของขวัญหรือสิ่งของล้ำค่าให้บุคคลนั้น

ตัวอย่างที่ 12 เป้ก็จำต้อง**ฝาก**ความหวัง**ไว้**ที่พี่ไทค์อย่างมิอาจหลีกเลี่ยง

คำว่า “ไว้” ในบริบทนี้มิได้มีความหมายเชิงรูปธรรมในลักษณะ “วาง” หรือ “ตั้ง” อีกต่อไป แต่ถูกใช้ในความหมายเชิงนามธรรมคือการฝากความหวังหรือความไว้วางใจไว้กับผู้อื่น ความหวังในที่นี้ถูกจินตนาการให้เป็นวัตถุที่จับต้องได้ ซึ่งสามารถฝากไว้ มอบให้ หรือเก็บรักษาได้ ส่วนความรู้สึกนั้นถูกมองว่าเป็นสิ่งที่สามารถ ควบคุมหรือจัดการได้ คำว่า “ไว้” ในประโยคดังกล่าวจึงมีบทบาทเป็นคำขยายความหมายให้กับคำกริยา “ฝาก” โดยเน้นย้ำถึงมิติของความคาดหวังและความไว้วางใจ นอกเหนือจากความหมายพื้นฐานในเชิงการมอบหมายหรือมอบฝากตามปกติ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 งานวิจัยของ สัณห์ธวัช ธัญวงษ์ ที่จัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2557 รวมถึงข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) โดยจำกัดช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2551–2560 พบว่า คำว่า “ไว้” เมื่อทำหน้าที่เป็นคำมูล มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์ในประโยค จากที่เคยเป็นกริยาหลัก กลายเป็นคำช่วยกริยาที่ทำหน้าที่ขยายหรือเน้นความหมายให้กริยาหลักในประโยค คำว่า “ไว้” ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักมีเพียงจำนวนน้อย โดยมักปรากฏในกรณีที่เป็นคำประสม เช่น ไว้หนวด ไว้ยศ ไว้เกียรติ เป็นต้น หรือในกรณีที่เป็นสำนวนที่นิยมใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เช่น ไว้เจอกัน

ในด้านความหมายของคำว่า “ไว้” พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย กล่าวคือ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าความหมายใหม่ของคำว่า “ไว้” มีแต่ “เตรียมไว้ล่วงหน้า” และ “ไว้วางใจ” ส่วนความหมายอื่น ๆ ได้แก่ เก็บรักษา, วาง/ตั้ง, รักษา/สงวน ยังคงสอดคล้องกับข้อมูลที่ปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และงานวิจัยของ สัณห์ธวัช ธัญวงษ์ เมื่อปี พ.ศ. 2557

จากข้อค้นพบดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ในเชิงความหมาย คำว่า “ไว้” มีการเปลี่ยนแปลงช้า และไม่ค่อยเกิดความหมายใหม่มากนัก อย่างไรก็ตาม ในด้านหน้าที่ทางไวยากรณ์ คำว่า “ไว้” ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในประโยค ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์นี้ถือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติสำหรับคำที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายในระดับต่ำ

ดังนั้น ในปัจจุบัน คำว่า “ไว้” มักทำหน้าที่เป็นคำช่วยกริยาในประโยค โดยทำหน้าที่เสริมความหมายให้กับกริยาหลัก และปรากฏในหน้าที่เป็นคำกริยาเฉพาะในกรณีที่เป็นคำประสมหรือสำนวนที่มักใช้ในการสื่อสารทั่วไปเท่านั้น

นอกจากนี้ มีภาษาเพียงไม่กี่ภาษาในโลกที่ใช้คำหนึ่งคำเพื่อสื่อความหมายเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้เกิดความยากลำบากในการถ่ายทอดเนื้อหาทั้งหมดเนื่องจากจำนวนคำที่มีจำกัด จึงเกิดการใช้คำที่หลายความหมายขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การใช้ความหมายของคำเพื่อถ่ายทอดข้อความมักจะขึ้นอยู่กับหน้าที่ของคำในประโยคและประเด็นหลักที่ผู้ใช้ต้องการสื่อสาร ในบทความนี้ คำว่า “ไว้” ทำหน้าที่ขยายกริยาหลักในประโยค และความหมายของคำว่า “ไว้” จะเปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ในการถ่ายทอดความหมายแสดงอุปลักษณ์ตามตัวอย่างที่ได้นำเสนอ ดังนั้น ผู้ใช้จึงไม่สามารถใช้วิธีการสังเกตคำที่คล้ายกันเพื่อจดจำและจำแนกประโยคที่มีความหมายแสดงอุปลักษณ์ได้โดยอัตโนมัติ โดยไม่สนใจความหมายทั้งประโยค เนื่องจากผู้เขียนบางท่านอาจใช้ประโยคที่มีคำซึ่งถ่ายทอดความหมายต้นทาง แต่ไม่ได้สื่อความหมายปลายทาง ถ้าผู้อ่านไม่ตีความความหมายของประโยคอาจส่งผลให้เกิดมีความผิดพลาดได้

ผู้ใช้จำเป็นต้องเข้าใจและรู้จักลักษณะของอุปลักษณ์อย่างชัดเจน โดยแนวคิดของเลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) ชี้ให้เห็นว่า สิ่งต่าง ๆ หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ที่ถูกนำมาเปรียบเทียบกันในเชิงนัยหรือความหมายแอบแฝง ล้วนเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาในลักษณะของอุปลักษณ์ นอกจากนี้ ผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับอุปลักษณ์สามารถเรียนรู้ได้จากคำอธิบายง่าย ๆ ของเลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) และโคเวกเซส (Kövecses, 2010, p. 171) ว่า “อุปลักษณ์คือ ‘การโต้เถียง คือ สงคราม’ หรือ ‘ARGUMENT IS WAR’” เมื่อผู้ใช้เข้าใจลักษณะของโวหารภาพพจน์นี้ได้อย่างชัดเจนซึ่งทำให้สามารถสังเกตได้ง่ายและใช้อุปลักษณ์ได้แม่นยำยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2550). *TNC: Thai National Corpus*. https://www.arts.chula.ac.th/ling/tnc3/

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. https://dictionary.orst.go.th/

สัณห์ธวัช ธัญวงษ์. (2557). *กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ไว้”* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2014.1771

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

Halliday, M. (2014). *An introduction to functional grammar*. Routledge.

Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A practical introduction*. Oxford University Press.

Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A practical introduction* (2nd ed.). Oxford University Press.

Lakoff, G. (1987). *Women, fire, dangerous things: What categories reveal about the mind*. The Chicago University.

Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press.

Le, D.T., & Vu, N.C. (2009). *Introduction to linguistics*. Social Science Publishing House.

Nguyen, T.G. (1998). *Vietnamese lexicology*. Education Publishing House.

Taylor, J. (1995). *Linguistics categorization: Prototypes in linguistic theory* (2nd ed.). Oxford University Press.